

УДК 911.3

DOI 10.32999/ksu2413-7391/2019-10-8

Поручинська І.В.,
кандидат географічних наук,
доцент кафедри економічної та соціальної географії
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Камець Ю.Л.,
студентка географічного факультету
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОСТІ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті охарактеризовано та систематизовано основні кількісно-якісні показники, які застосовуються під час аналізу злочинності. Визначено тенденції динаміки рівня злочинності протягом останніх років у Волинській області. Виділено основні чинники, які визначають ці тенденції. Представлено результати аналізу територіальних особливостей злочинності в адміністративних районах Волинської області. Проаналізовано структуру злочинів, вчинених неповнолітніми.

Ключові слова: злочинність, рівень злочинності, коефіцієнти злочинності, структура злочинності.

Poruchynska I.V., Kamets Yu. REGIONAL FEATURES OF CRIME IN THE VOLYN REGION

The article is devoted to the study of the actual problem of crime, which today is one of the most acute and is caused by negative economic, political and social factors and processes. The definition of “regional peculiarities of crime” is given. The main quantitative and qualitative indicators that are used in the analysis of crime (crime rate, rate of intensity of crime, coefficient of criminal activity, level of conviction, structure of crime) are characterized and systematized. It has been established that the definition of its structure is important in the process of crime analysis, its composition, prevalence and correlation between the constituent types of criminal manifestations in specific conditions. It is established that among all regions of Ukraine Volyn region belongs to the group with the lowest level of crime. The tendencies of the level of crime criminality during the last years in the Volyn region have been analyzed. The periods of growth and decrease of crime level in the region are determined. The main factors that determine the trends in the number of crimes, among which are the changes in the registration procedure and the new procedural procedure for responding to them by the law enforcement agencies are highlighted. The influence of “Law Savchenko” on the number of crimes is described. The results of analysis of territorial peculiarities of crime in administrative districts of Volyn region are presented. Areas with the highest and lowest rates of criminal intensity have been identified. The number of crimes depending on the type of area has been analyzed. It has been established that most crimes are committed in urban and urban settlements. The inhabitants of villages and settlements account for no more than 19,5% of all reported crimes. About 3.0% of crimes are committed outside settlements. The structure of committed crimes in their total number is characterized. The structure of crimes committed by minors is analyzed. The peculiarities of the dynamics of the number of persons brought to responsibility in the region are determined. The necessity of the reform of crime counteraction was noted by improving the normative-legal, organizational, informational and scientific-methodical provision of the said activity.

Key words: crime, crime rate, coefficients of crime, structure of crime.

Постановка проблеми. Сьогодні проблема злочинності, яка зумовлена негативними соціально-економічними та політичними процесами, є однією з найгостріших у сучасному суспільстві. Злочинність є багатовимірним, багатоаспектним феноменом і перебуває у складній залежності та зв'язку з різними економічними, соціальними, політичними, культурними, духовними процесами, які відбуваються в суспільстві і сім'ї. Саме тому дослідження гео-

графії злочинності та її регіональних особливостей є актуальним і дозволяє виявляти майже усі параметри та особливості злочинності в різних територіально-просторових системах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питаннями аналізу регіональних особливостей злочинності займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема: А.М. Бабенко, В.С. Батиргареева, І.Г. Богатирьов, В.В. Бойко, В.В. Голіна, Б.М. Головкін, А.Б. Блага, Т.А. Денисова,

С.Ф. Денисов, А.І. Долгова, О.Г. Кальман, О.Г. Кулик, Д.В. Федоренко, В.І. Шакур та ін. Проте отримані в наукових дослідженнях дані постійно вимагають уточнення та актуалізації.

Постановка завдання. Дослідження структурних особливостей сучасного стану та тенденції розвитку злочинності у Волинській області на основі використання сучасних економіко-статистичних методів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регіональні особливості злочинності – це найважливіші кількісно-якісні параметри злочинності, які відображають специфіку кримінологічної ситуації територій регіонального значення (області чи групи областей, країн або декількох країн), які зумовлені існуванням та дією загальних та особливих місцевих чинників – географічних, історичних, соціально-економічних, культурних, організаційних, які необхідно враховувати під час розроблення та реалізації стратегії із запобігання злочинності (Бабенко, Бусол, Костенко, 2018); (Babenko, Busol, Kostenko, 2018).

Основними кількісно-якісними показниками, які застосовують під час аналізу злочинності, є рівень злочинності, коефіцієнти злочинності, рівень судимості, структура злочинності. Під рівнем злочинності розуміють її кількісну характеристику на певній території на конкретну дату або за певний період часу, що охоплює кількість злочинів та кількість осіб, які їх вчинили (Батиргареева, 2009); (Batyrgareeva, 2009).

Більш об'єктивними показниками вимірювання злочинності є коефіцієнти злочинності, серед яких найчастіше використовують коефіцієнт інтенсивності злочинності та коефіцієнт злочинної активності. Перший означається через кількість злочинів, яка припадає на кількість населення певної території (1 тис. осіб, 10 тис. осіб, 100 тис. осіб). Другий розраховується як співвідношення кількості осіб, які вчинили злочини, та кількості населення, старшого 14 років (Закалюк, 2007); (Zakalyuk, 2007).

Рівень судимості – це кількість осіб, які притягнуті до кримінальної відповідальності та засуджені до певних видів покарання.

Важливе значення у процесі аналізу злочинності має визначення її структури, тобто встановлення її складу, поширеності та співвідношення між складовими видами злочинних проявів у конкретних умовах (Денисов, Денисова, Кулик, Шеремет, 2015); (Denisov, Denisov, Kulik, Sheremet, 2015).

Серед усіх областей України Волинська область відноситься до групи з найнижчим рівнем злочинності. Головними ознаками даної групи регіонів є низькі показники економічного розвитку, урбанізованості та доходів населення. Також тут простежується полярна дія різних чинників: з одного боку – тих, що мають сприяти зростанню злочинності (низькі доходи, рівень заробітної плати тощо), з іншого – знижувати її рівень (низька частка міського населення, невисока кількість населення з розладами психіки через вживання наркотиків та алкоголю) (Барановський, 2014); (Baranovsky, 2014).

Динамічна структура рівня злочинності протягом останніх років в області характеризується тенденцією до зниження коефіцієнта рівня злочинності, проте, за даними Прокуратури Волинської області, кількість особливо тяжких злочинів – скоєних з особливою жорстокістю, цинізмом або в особливо великих розмірах, за які передбачено покарання від 10 років в'язниці до довічного, збільшилась.

Протягом останніх семи років кількість скоєних злочинів мала різну амплітуду. Так, починаючи з 2010 р. рівень злочинності починає зростати і в 2016 р. досягає найвищого рівня (11947 злочинів), після 2016 р. загальна тенденція рівня злочинності йде на спад, і станом на 2017 р. становить 10834 злочинів (рис. 1).

На зазначені показники динаміки злочинності суттєво вплинула низка правових та організаційно-управлінських факторів, серед яких переважають зміни в реєстраційній процедурі, що застосовується до фіксації заяв і повідомлень про вчинені злочини, а також новий процесуальний порядок реагування на них із боку правоохоронних органів, встановлені Кримінальним процесуальним кодексом України (Бесчастний, 2017); (Beschastny, 2017).

Ці обставини значною мірою зумовили зростання кількості зареєстрованих злочинів у 2015 році (на 45%), та подальше закріплення рівня злочинності на позначці, не нижчій за 10 тис. щороку. У зв'язку із цим більш об'єктивними та показовими є дані про злочинність хоча і на коротшому, втім значно більш однорідному за характером факторів штучного впливу на статистичне відображення її динаміки, інтервалі часу – з 2015 по 2017 рр. Таким чином, за коректних вихідних правових та організаційно-управлінських умов аналізу показники динаміки злочинності дійсно виявляють несприятливу тенденцію.

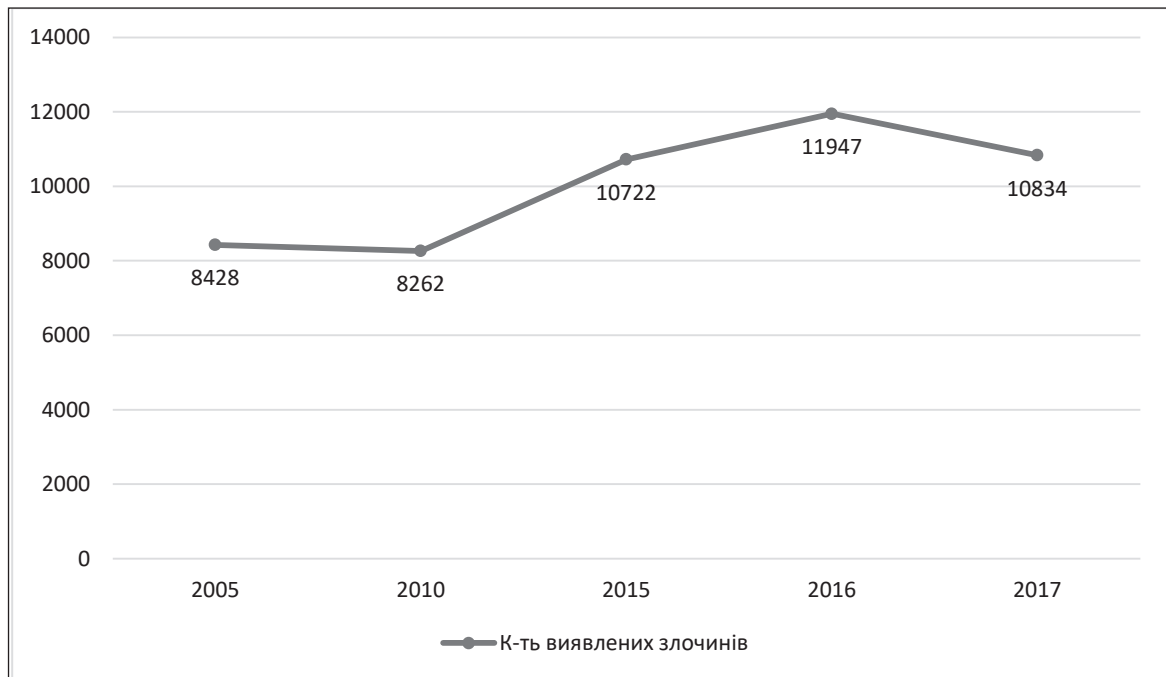

Рис. 1. Динаміка кількості виявлених злочинів у Волинській області

Також доцільним буде згадати, що на підвищення рівня злочинності у 2015–2016 роках вплинув «Закон Савченко», який передбачає зарахування одного дня попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі. Після ухвалення цього закону на волю вийшло майже 6 000 в'язнів, які вчинили особливо тяжкі злочини. Крім того, за інформацією Генеральної прокуратури, особи, які були звільнені внаслідок дії цього закону, не соціалізуються та не стають на шлях виправлення (Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області); (Official site of the Main Department of Statistics in the Volyn region).

Аналіз географії злочинності у Волинській області засвідчує, що найвищий коефіцієнт злочинної інтенсивності на 10 тис. населення протягом 2017 року спостерігається в Луцькому (127 злочинів), Ковельському (88) Шацькому (95) та Іваничівському (78) районах.

Найнижча злочинна інтенсивність у зазначений період зафіксована в Камінь-Каширському (32 злочини), Ратнівському (41) та Маневицькому (47) районах. Серед найбільших міст області найвищий показник – у Луцьку та Ново-волинську (185 та 197 злочинів відповідно), а найменша кількість зареєстрованих злочинів – у Володимирі-Волинському (117) (рис. 2).

Більшість злочинів (77,8%) вчиняється в містах та селищах міського типу. На мешканців сіл та селищ припадає не більше 19,5% всіх

зареєстрованих злочинів. Близько 3,0% злочинів вчиняється поза межами населених пунктів.

У 2017 р. на території Волинської області виявлено 10834 злочини. У загальній кількості злочинів близько 60% становили злочини проти власності, 10,4% – проти життя та здоров'я особи, 6% – проти встановленого порядку несення військової служби, 4,7% – проти безпеки руху та експлуатації транспорту, 3,4% – у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, 3,2% – у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та інші злочини проти здоров'я населення, 3,1% – проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, 1,5% – проти правосуддя, 1,3% – проти довілля та проти прав і свобод людини (Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області); (Official site of the Main Department of Statistics in the Volyn region).

Зареєстровано зниження особливо тяжких злочинів (175 проти 227, або на 22,9% менше), а їх питома вага удвічі меча, як в Україні (1,6% проти 3,2%), тяжких злочинів (4263 проти 4521, або на 9,6% менше).

Зменшилась кількість умисних вбивств (16 проти 23), злочинів проти довілля (12 проти 17). Скоротилась кількість злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту (з 16 до 14). Уперше за останні декілька років зменшилась кількість облікованих криміналь-

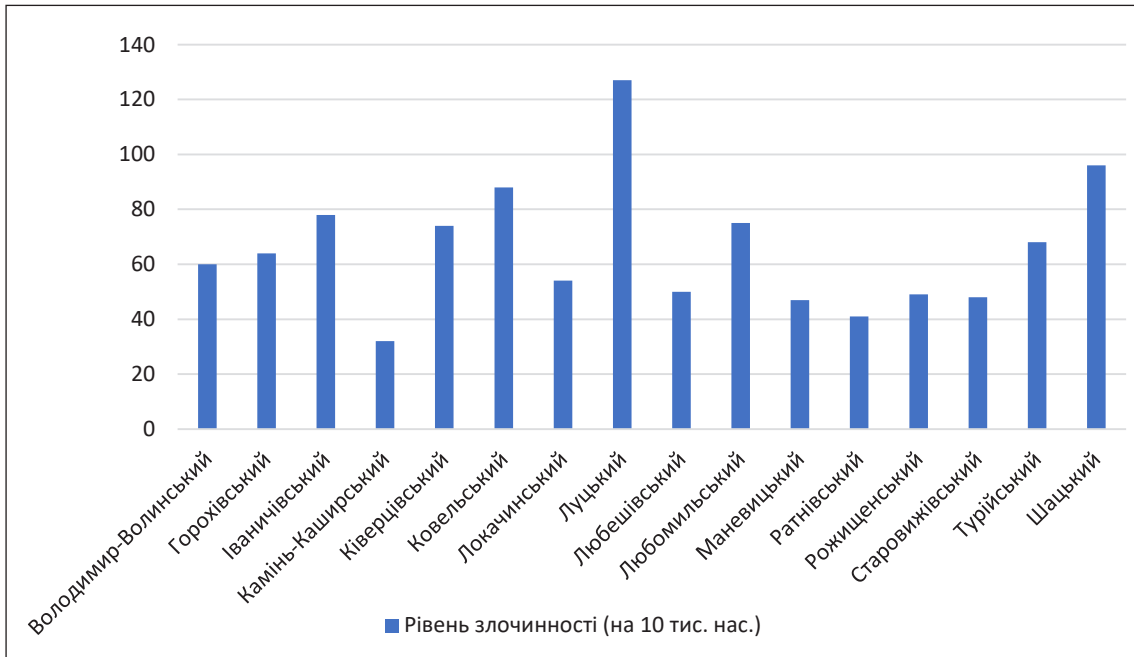

Рис. 2. Рівень злочинності по районах Волинської області станом на 2017 р.

них правопорушень проти власності (з 97 до 89), в тому числі грабежів (з 313 до 292), вимагання (з 13 до 9) та розбійних нападів (з 52 до 43).

Проте кількість злочинів у сфері службової та професійної діяльності збільшилась (з 5 до 26), як і у сфері безпеки руху (з 12 до 14), а також почастили злочини проти життя та здоров'я населення (з 13 до 22) (Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області); (Official site of the Main Department of Statistics in the Volyn region).

Також за останні три роки знизилася кількість дітей, які перебували на обліку в підрозділах превентивної діяльності з ювенальної превенції: у 2015 р. – 198 осіб, а в 2017 р. – 105. Серед них переважають діти у віці від 14 до 15 років, станом на 2016 р. – 21 особа, а на 2017 р. – 12, а також від 16 до 17 років (91 особа). Із загальної кількості осіб найбільше осіб, які перебували на обліку у 2017 р., – це учні ПТНЗ (49 осіб) та діти, які не мають батьків (48).

Питома вага неповнолітніх, засуджених за окремі види злочинів, станом на 2017 р. у Волинській області складає 4,4%, із них найбільше відсотків припадає на злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи (16,7%), злочини проти довкілля (8,6%) та злочини проти безпеки руху, експлуатації транспорту (8,4%), найменша частка припадає на злочини, вчинені проти життя та здоров'я особи (1,9%) (рис. 3).

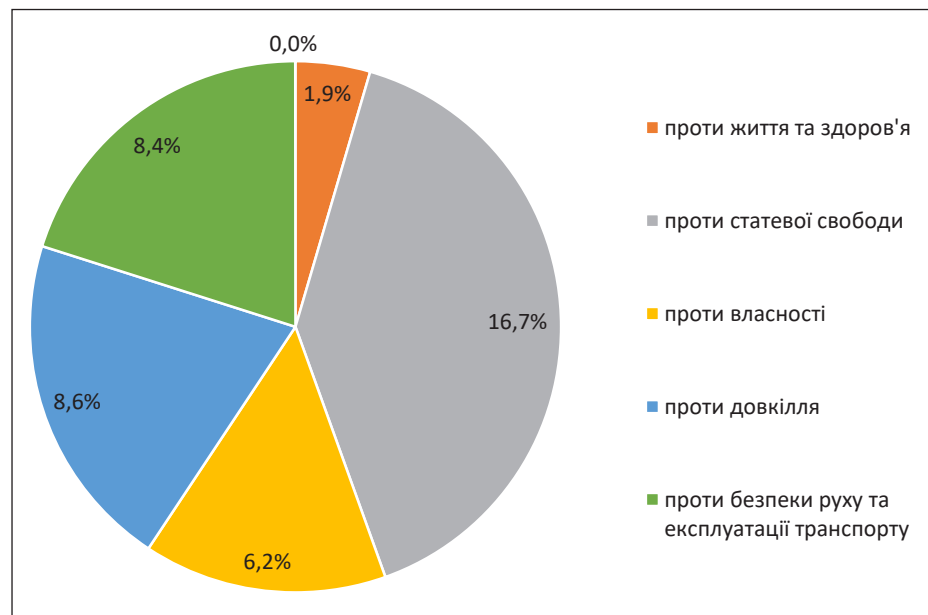

Рис. 3. Питома вага неповнолітніх, засуджених за окремі види злочинів станом на 2017 р.

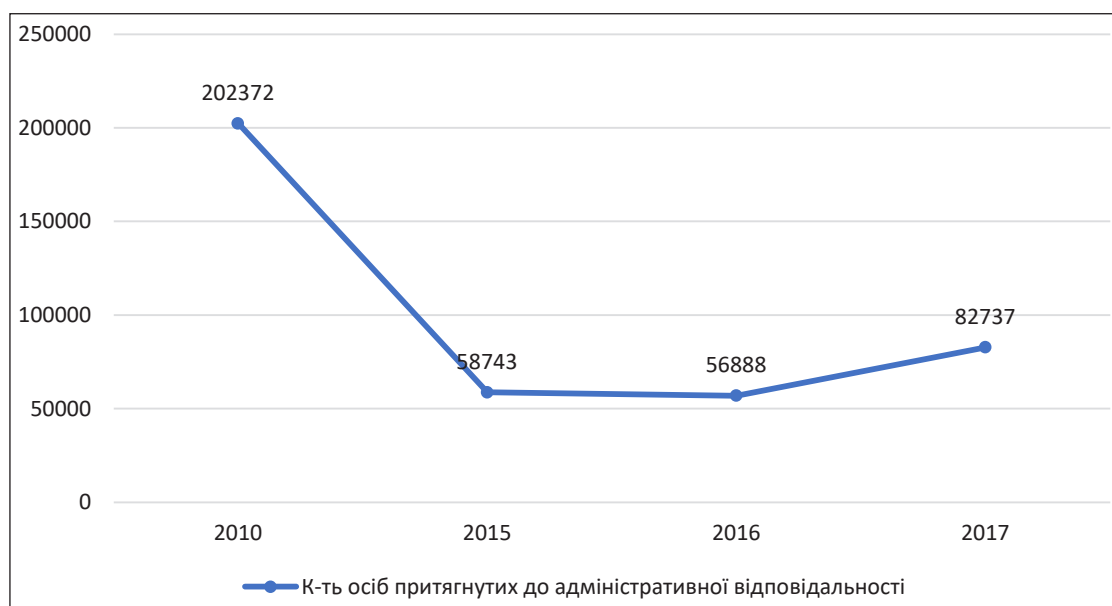

Рис. 4. Динаміка кількості осіб притягнутих до адміністративної відповідальності за період 2010–2017 рр.

Кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності у Волинській області протягом 2010–2017 рр. значно зменшилась. Так, станом на 2010 р. вона становила 202372 особи, а в останні три роки навіть не досягала позначки 100 тис., тоді як за 2015–2016 рр. кількість осіб сягала до 60 тис., а станом на 2017 р. – 82737 особи (рис. 4.).

За видами правопорушень станом на 2017 р. найбільша кількість осіб була притягнута на транспорті та в галузі шляхового господарства та зв'язку (40000 осіб), у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини (2789), у галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг та підприємницької діяльності (1999), а також посягання на громадський порядок і громадську безпеку (22347).

Висновки. Сьогодні злочинність дає змогу побачити тіньові аспекти життя суспільства, вона є одним із головних факторів дестабілізації соціального та економічного стану в регіоні. І хоч Волинська область є однією з найнижчих криміногенних областей України, потрібно зазначити, що рівень тяжких та особливо тяжких злочинів дуже високий – 4263 злочини, і це говорить про те, що необхідними є реформи протидії злочинності шляхом удосконалення нормативно-правового, організаційного, інформаційного та науково-методичного забезпечення зазначеної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барановський, М. (2014). Чинники просторової диференціації злочинності в Україні [Baranovsky, M. (2014). The factors of spatial differentiation of crime in Ukraine] *Journal of Socio-Economic Geography*. 12(7), 34–36 (in Ukrainian).
2. Батиргареева, В.С. (2009). Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми : монографія [Batyrgareeva, V.S. (2009). Recidivist crime in Ukraine: socio-legal and criminal issues: monogr. Kharkiv : Right, 576] (in Ukrainian).
3. Бесчастний, В. (2017). Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні [Beschastny, V. (2017). Criminological analysis of crime status in Ukraine] *Enterprise, economy and law*. 3, 207–208 (in Ukrainian).
4. Денисов, С.Ф., Денисова, Т.А. Кулик, С.Г., Шеремет, О.С. (2015) Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем. Чернівці : ПАТ «ПВК «Десна» [Denisov, S.F., Denisova, T.A. Kulik, S.G., Sheremet, O.S. (2015). Criminology. General part Schema Album. Chernihiv : PJSC «DVK Desna», 658] (in Ukrainian).
5. Закалюк, А.П. (2007). Курс сучасної української кримінології: теорія і практика. Київ : Видавничий дім «Ін Юре» [Zakalyuk, A.P. (2007). The course of modern Ukrainian criminology: theory and practice. Kyiv : Publishing House «In Yure», 424] (in Ukrainian).
6. Кримінологія : підручник (2018) / А.М. Бабенко, О.Ю. Бусол, О.М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова. Харків : Право [Criminology: Textbook (2018). A.M. Babenko, A.Yu. Busol, A.M. Kostenko and others. For community edit Yu.V. Nikitina, S.F. Denisova, E.L. Streltsova. Kharkiv : Right, 416] (in Ukrainian).
7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області [Official site of the Main Department of Statistics in the Volyn region]. doi : http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/SZ_4.htm (дата звернення: 20.04.2019).

Стаття надійшла до редакції 29.05.2019